

Jaarverslag 2001

Vereniging Milieudefensie

Damrak 26
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Servicelijn: 020 6262 620
E-mail: service@milieudefensie.nl
Receptie landelijk bureau:
020 5507 300 (9.30 - 16.30 uur)
Fax: 020 5507 310

www.milieudefensie.nl

Inhoud

Waarnemend voorzitter Chris Smitskamp 'We zijn er klaar voor'	3
Landbouw en Voedsel BIOlogisch!	4
Open Ruimte Open ruimte vogelvrij?	6
Globalisering en Milieu Bindende regels voor bedrijven	8
Vliegverkeer en Autovrije Dag Bulderbos houdt lang stand	10
Klimaat Red het klimaatverdrag!	12
Jongeren Milieu Aktief (JMA) Wedden dat het sneller kan...	13
Lokale afdelingen Geen gat in de grote Markt!	14
De organisatie in 2001	16
Financieel jaarverslag	17
Bestuursverslag	21

WAARNEMEND VOORZITTER
CHRIS SMITSKAMP:

'We zijn er klaar voor'

Eind 2001 kan Milieudefensie bogen op 63 duizend leden en donateurs. Daarmee zijn we een van de snelst groeiende milieuorganisaties van Nederland. Hier is een bewogen jaar aan voorafgegaan. Niet in de laatste plaats binnen Milieudefensie als vereniging.

Er waren drie tumultueuze ledenvergaderingen nodig om het democratisch tegood weer op scherp te zetten. En het heeft een voorzitter gekost; tot het uiterste getergd heeft Bas Vos tijdens de laatste ledenvergadering zijn functie neergelegd. Wat het heeft opgeleverd zijn heldere afspraken over de verhouding tussen bestuur en leden, neergelegd in nieuwe statuten. De verkiezing van 'oppositieleiden' in het bestuur. En een veel grotere, gestructureerde inbreng van de leden bij het tot stand komen van visie en strategie, voor Milieudefensie als geheel maar ook voor de verschillende themavelden. Een nieuw intern verenigingsbulletin zal de vruchten hiervan kritisch volgen. Het zal nooit lukken iedereen tevreden te stellen. Ook Milieudefensie kent, zeker niet als enige, verschillen van opvatting tussen realo's en fundi's.

Hoever ga je met compromissen? Wat kost het je om invloed uit te kunnen oefenen? Dit interne debat moet vooral gevoerd blijven worden, als het moet op het scherpst van de snede. Maar niet om hoe dan ook het gelijk aan je kant te krijgen.

Ook de werkorganisatie heeft dit jaar een ingrijpende wijziging ondergaan. We kenden een beperkt aantal grote campagnes met een looptijd van enkele jaren. Dat liet weinig ruimte voor de actualiteit. Bovendien wisselden campagnes elkaar af zonder tijd voor een goede follow-up. Door de zaken anders te organiseren hebben we de invoering van een nieuwe werkwijze mogelijk gemaakt. Met ingang van 1 januari 2002 zijn er vijf teams op de thema's Open ruimte, Klimaat en Energie, Verkeer, Globalisering en Milieu, en Landbouw

en Voedsel (en later als zesde: Gevaarlijke stoffen). Daarmee bestrijken we een belangrijk deel van het milieuveld, kunnen we beter inhaken op de actualiteit, en ontwikkelen we tal van korte en langer lopende projecten 'die er toe doen'. Belangrijke aspecten zijn daarbij: de beïnvloeding van het maatschappelijk debat, het werken met en voor mensen, en het beproefde Milieudefensierecept (het geheim van de kok!): de mix van praten en actievoeren.

Al deze ontwikkelingen hebben Milieudefensie natuurlijk niet weerhouden te doen waarvoor het is opgericht: we haalden honderdduizend handtekeningen op voor het behoud van de open ruimte, we verspreidden honderdvijftigduizend BIOlogische proefpakketten, we hielden een Bulderboswake en deden alles wat verder in dit jaarverslag ter sprake komt. Daarbij speelden met name onze actieve leden, verenigd in lokale afdelingen, weer een belangrijke rol.

We hebben als vereniging en werkorganisatie weer een stevige basis gelegd voor waar het ons uiteindelijk om gaat: een beter milieu. We zijn er klaar voor.

*Chris Smitskamp
Waarnemend voorzitter
van Milieudefensie*

LANDBOUW EN VOEDSEL

BIOlogisch!

Milieudefensie streeft naar een doorbraak voor biologische producten. Daarom werd in 2001 alles uit de kast gehaald om deze producten in het zonnetje te zetten.

SUGGESTIE & ILLUSIE

Hak durfde de stap naar biologisch nog niet aan. Een mega-order trok de fabrikant over de streep.

Bijvoorbeeld met de EKO-Award voor supermarkten, aandacht voor biologische catering en een mega-bestelling biologische appelmoes bij Hak. En er werd actie gevoerd voor behoud van de 'omschakelregeling'. Deze wettelijke regeling, waarmee boeren die over willen stappen op de biologische teelt op weg worden geholpen, dreigt afgeschaft te worden. Klap op de vuurpijl in 2001: de verspreiding van honderdvijftigduizend gratis biologische proefpakketten. Mede dankzij die inspanningen groeide de markt van biologische producten in 2001 met 23 procent.

Mensen die belangstelling hebben voor biologische producten, maar nog geen (regelmatige) koper zijn, op die groep richtte de promotiecampagne BIOlogisch zich. Dankzij de financiële steun van de Nationale Postcode Loterij konden we 150 duizend huishoudens gratis

kennis laten maken met biologische producten. Het proefpakket bestond uit alledaagse boodschappen, zoals thee, ontbijtkoek, koffiemelk, vruchtensap, macaroni en tuinkers. Verder bevatte het pakket het door Milieudefensie samengestelde receptenboekje 'Koken met EKO'. De ontvangers kregen enige tijd later nog een setje kortingbonnen voor verse producten uit natuurvoedingswinkels en supermarkten.

Het proefpakket kreeg een enthousiast onthaal en had effect. Ruim 75 procent van de ontvangers had nog nooit of slechts sporadisch biologische producten gekocht. Bijna 70 procent gaf aan voortaan vaker biologische producten te gaan kopen.

De Bestelling

Tegenwoordig kun je in bijna elke supermarkt biologische producten krij-

gen. Opvallend is dat het vrijwel altijd om eigen merkproducten of kleine merken gaat. De bekende kwaliteitsmerken, zoals Hak, Iglo en Danone, kijken de kat uit de boom. Daar wil Milieudefensie verandering in brengen. Want zolang zij niet meedoen, zal er nooit sprake zijn van een doorbraak. Sinds juli 2000 is Milieudefensie met de bekende merken in gesprek en proberen we ze met acties en informatie te prikkelen. Zo publiceerde Milieudefensie in 2001 het rapport 'Biologisch? Een logische keus!', om bedrijven die nog niet biologisch produceren te laten leren van de oplossingen van bedrijven die de stap al wel gemaakt hebben.

Speciale aandacht kreeg Hak, Nederlands grootste producent van groente en fruit in glas. Het bedrijf hield de boot af, omdat er onvoldoende vraag naar biologische producten zou zijn. Om het ongelijk van Hak aan te tonen, startte Milieudefensie in november met 'De Bestelling'. Het doel van de actie: samen met duizenden mensen een mega-order plaatsen voor biologische appelmoes. De actie werd een groot succes, mede dankzij de inzet van lokale groepen en actieve leden. April 2002 kreeg Hak zijn mega-order: 53.320 bestellingen. Voor Hak aanleiding de koers te wijzigen. Vóór maart 2003 brengt Hak een aantal biologische groentepotjes op de markt. Omdat één zwaluw nog geen zomer maakt, blijven we de bekende merken ook in 2002 flink op de huid zitten.

Supermarkten

Al vier jaar onderzoeken vrijwilligers van Milieudefensie en Greenpeace het biologische aanbod in de supermarkt. Supermarkten spelen een steeds grotere rol op de biologische markt. Bijna de helft van de omzet in biologische producten wordt inmiddels behaald in de supermarkten. Tijdens een uitzending van het Vara radioprogramma 'Vroege Vogels' werd de winnaar bekend gemaakt van de EKO-Award 2001. Voor het eerst won Albert Heijn, en gelijk met twee filialen (in Haarlem en Oss). De twee vestigingen hadden allebei 178 biologische producten in de schappen staan. In 2000 won Konmar met 161 biologische producten. De gemiddelde supermarkt had dit jaar 56 EKO-producten in de schappen

tegen 48 vorig jaar. Daarmee liggen we nog lang niet op het niveau van supermarkten in Duitsland, Engeland en Denemarken, waar het gemiddelde op zevenhonderd tot duizend biologische producten ligt. Toch gaat het de goede kant op. De tijd is rijp voor een omslag, voor een doorbraak van biologische producten en een schonere landbouw. Dat kunnen we dagelijks vaststellen in de supermarkt. Dat lezen we in de krant. Toch gaat het beslist niet vanzelf. Ook in 2002 blijven constante druk en aanmoedigingen van Milieudefensie noodzakelijk.

FOTO: LIESBETH SLUITER

Een medewerker van Milieudefensie deelt biologische proefpakketten uit op de Margrietbeurs.

OPEN RUIMTE

Open ruimte vogelvrij?

Begin 2001 presenteerde het kabinet het concept van de Vijfde Nota Ruimtelijk Ordening, de blauwdruk voor de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland voor de komende dertig jaar. Daarmee stond de discussie over het behoud van de open ruimte in één klap op scherp. Want ondanks zijn pretenties, is de Vijfde Nota vooral een vrijbrief voor verdere bebouwing en versnippering van ons landschap. Milieudefensie probeerde de politieke partijen tot aanscherping van de nota te bewegen. Vooral door te laten zien dat heel veel mensen willen dat de open, groene ruimte beschermd wordt.

FOTO: MICHEL WIJNBERGH

'De open ruimte wordt vogelvrij verklaard', was de eerste reactie van Milieudefensie bij het verschijnen van de Vijfde Nota op 10 januari. Weliswaar worden in het beleidsstuk maatregelen genoemd die het landschap moeten beschermen, maar ze hebben weinig om het lijf: minister Pronk wil rode contouren trek-

Eind 2001 kocht Milieudefensie een appel- en perenboomgaard in de Betuwe, precies op de plek waar een enorm haven-, industrie- en overslagcomplex (MTC) is gepland. De schilderachtige boomgaard, een prachtig symbool van de bedreigde ruimte, werd begin 2002 'Betuwse Bongerd' gedoopt. Net als destijds bij het Bulderbos (zie pagina 10) wordt de grond doorverkocht aan sympathisanten.

ken om stedelijke gebieden en groene rond natuur. Dat lijkt op het eerste gezicht veel op de groene grens van Milieudefensie. Maar Pronk's contouren worden pas op termijn ingevoerd en zijn niet gekoppeld aan een open-ruimteheffing die bouwen in de open ruimte duurdert en dus onaantrekkelijker maakt. Daardoor kunnen komende jaren nog talloze bouwplannen worden verwezenlijkt. Pakweg eenderde van Nederland blijft bovendien 'zoekgebied' voor nieuwe wegen, woonwijken en bedrijventerreinen. Onduidelijk is ook hoe 'hard' de beschermingsmaatregelen van Pronk zijn. Dat de minister ook bebouwing toestaat in het Groene Hart en de Hoeksche Waard – nota bene 'beschermd' Nationale Landschappen – doet het ergste vrezten.

Steeds meer kritiek

Aanleiding genoeg dus voor Milieudefensie om in 2001 flink aan de bel te trekken. Dat bleef niet zonder gevolgen. Dankzij de vele acties, publicaties en debatten is de wind inmiddels uit een andere hoek gaan waaien. Veel politieke partijen geven aan dat het landschap inderdaad beter beschermd moet worden en dat bouwen in de open ruimte aan strengere voorwaarden moet voldoen (al vinden ze de open-ruimteheffing meestal een stap te ver). Ook het belonen van boeren voor hun rol als landschapbeheerder kan op brede steun rekenen. Door de val van het kabinet is de behandeling van de Nota in de Tweede Kamer voorlopig uitgesteld.

Honderdduizend handtekeningen

Milieudefensie vindt dat de discussie over de open ruimte niet beperkt mag blijven tot een handjevol politici, beleidsmakers en belangengroepen. De toekomst van ons landschap gaat tenslotte iedereen aan. In lijn met deze gedachte startte Milieudefensie op 1 april een groots opgezette handtekeningenactie, een landelijke oproep aan regering en parlement voor het behoud van de open ruimte. Dankzij de inzet van heel veel vrijwilligers werd de actie een succes. In drie maanden tijd tekenden meer dan honderdduizend mensen. Schaatscoach Gerard Kemkers luidde de start van de actie in, Jos Brink figureerde in televisiespots en op actiemateriaal, presentatrice Mieke van der Weij werkte mee aan de radiospot. Op 3 juli werden de handte-

Terwijl het financieringstekort slonk, is de milieu- en natuurschuld onder Paars flink opgelopen. Dat stellen Milieudefensie en Stichting Natuur en Milieu in het rapport 'De ontgroening van Nederland', dat op 6 september 2001 werd aangeboden aan de milieuwoordvoerders van de Tweede Kamer. De organisaties drongen onder meer aan op investeringen in duurzame energie, biologische landbouw en op een open-ruimteheffing.

keningen in Den Haag aangeboden aan minister Pronk en een aantal Tweede Kamerleden. Tijdens deze gelegenheid moest de minister zich in een boksring (verbaal) verweren tegen vertegenwoordigers van Milieudefensie, het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt en een makelaar.

Groene Grensronde

Ook de vele lokale groepen in het land die meedoen met de Groene Grensacties lieten zich niet onbetuigd. Tijdens een twee weken durende Groene Grensronde (22 mei – 9 juni) organiseerden zij samen met Milieudefensie bijeenkomsten op twaalf door de aanleg van woonwijken,

bedrijventerreinen en wegen bedreigde locaties. De handtekeningenactie kreeg zo een krachtige lokale impuls. Gedurende de ronde kon men een tentoonstelling bezichtigen, er vonden openbare discussies en allerlei activiteiten plaats. Als extra attentie werden webcams opgesteld bij de bedreigde landschappen. Internetbezoekers konden zo van achter hun computer het landschap bewonderen én in de gaten houden. De deelnemende groepen waren overigens vaak al jaren los van elkaar actief. Door met elkaar samen te werken in de campagne Trek de Groene Grens is zichtbaar geworden dat mensen in het hele land strijden voor het behoud van de open ruimte.

GLOBALISERING EN MILIEU

Bindende regels voor bedrijven

Milieudefensie maakt zich al dertig jaar sterk voor duurzame ontwikkeling. Daarin staat Milieudefensie bepaald niet alleen. Overal in de wereld zetten steeds meer mensen en organisaties zich ervoor in. In 2001 kwam dit positief gerichte streven in het nieuws onder de negatieve term 'anti-globalisering'. Milieudefensie is niet tegen economische globalisering, maar verzet zich tegen de negatieve gevolgen voor mensen en het milieu.

FOTO: FRIENDS OF THE EARTH

Overheden trekken zich steeds meer terug (privatisering en liberalisering). Het gat dat daardoor ontstaat, wordt opgevuld door het bedrijfsleven. De macht van westerse multinationals groeit daardoor en door het openen van grenzen hebben ze toegang tot steeds meer markten. Die toegenomen invloed van bedrijven gaat echter niet gepaard met een effectieve politieke controle. Wat in West-Europa volstrekt normaal is, dat er spelregels zijn waaraan het bedrijfsleven moet voldoen, is in internationaal verband afwezig. Het ontbreken van goede regels op milieu-, sociaal en monetair terrein leidt tot vele misstanden. Milieudefensie heeft zich in 2001 gericht

op de hoofdrolspelers van economische globalisering en zal dat ook in 2002 blijven doen: overheden, internationale instellingen (zoals de WTO en de Wereldbank) en internationaal opererende bedrijven. De inzet: duurzame wereldhandel en bindende internationale spelregels voor bedrijven.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is populair bij het bedrijfsleven. Het was in 2001 onderwerp van vele congressen en bijeenkomsten. Dat het vaak in een adem wordt genoemd met 'reputatiemanagement', maakt

Friends of the Earth demonstreert voor eerlijke wereldhandel.

echter duidelijk waar het veel bedrijven in eerste instantie om te doen is. Milieudefensie was in 2001 een veel gevraagd spreker in discussiebijeenkomsten over maatschappelijk verantwoord ondernemen en liet daarbij niet na om duidelijk te maken, dat het heel wat meer is dan window dressing.

Samen met een groot aantal NGO's publiceerde Milieudefensie in het voorjaar het manifest 'Profijt van Principes. Spelregels voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen'. Het manifest vertolkte de opvattingen van maatschappelijke organisaties en personen die betrokken zijn bij duurzame ontwikkeling en de naleving van arbeids- en mensenrechten. De Nederlandse overheid werd opgeroepen te werken aan bindende internationale spelregels op het gebied van duurzaamheid, waaraan Nederlandse bedrijven zich in het buitenland moeten houden. Bovendien willen de organisaties dergelijke bedrijven verplichten te rapporteren over de sociale en milieueffecten van hun activiteiten buiten Nederland.

Succes bij bedrijven

Milieudefensie richtte zich ook direct op bedrijven. Mei 2001 besloot Shell zich onder grote druk van Milieudefensie en andere milieuorganisaties terug te trekken uit een omstreden gaswinningproject in Kirthar, het grootste nationale park van Pakistan. Dit park staat op de lijst van beschermde gebieden van de Verenigde Naties. In deze zaak werkte

Milieudefensie nauw samen met Friends of the Earth International, het internationale milieunetwerk waar Milieudefensie deel van uitmaakt, en elf Pakistaanse milieu- en mensenrechtenorganisaties.

In oktober besloten ABN Amro, Rabobank en Fortis de financiering van olie-palmplantages, waarvoor doelbewust tropisch regenwoud is vernietigd, stop te zetten dan wel verregaand in te perken. Februari 2002 volgde de ING Groep. Dit was het succesvolle resultaat van een langdurige actie van Milieudefensie en Greenpeace. Toen rapporten en gesprekken onvoldoende opleverden, startte Milieudefensie in februari 2001 een briefkaartenactie gericht aan de banken. Resultaat: twintigduizend reacties. Daarna kwam er schot in de onderhandelingen. ABN Amro is de milieuorganisaties uiteindelijk zelfs verder tegevoetgekomen dan die hadden gevraagd.

FOTO: MICHEL WUNBERGH

In mei organiseerde Milieudefensie het debat 'Globalisering in tijden van mond- en klauwzeer', over de vraag of we de landbouw niet te veel laten regeren door handelsbelangen. Bekende criticasters van de globalisering als José Bové (Frankrijk) en Vandana Shiva (India) gingen in een afgeladen Rode Hoed in discussie met een panel van Tweede-Kamerleden.

Het nieuwe beleid van deze bank gaat gelden voor alle activiteiten die waardevolle bossen dreigen aan te tasten. Bij beide voorgaande projecten speelde Earth Alarm, het schrijfproject van Milieudefensie waarbij duizenden Nederlanders per brief milieumistanden in het buitenland aankaarten, een belangrijke rol.

In het Europese deel van Rusland wordt op grote schaal in oerbossen gekapt. Milieudefensie wees de Nederlandse importeurs van Russisch hout hierop, en haalde in september twee Russische oerbospecialisten naar Nederland om met de importeurs te praten. De importeurs zijn naar aanleiding van de informatie van Milieudefensie gaan vragen naar duurzaam geproduceerd hout. Daardoor zijn grote houtbedrijven in Rusland nu aan het zoeken naar meer duurzame productiewijzen.

Jaarverslag 2001

VLIEGVERKEER EN AUTOVRIJE DAG

Bulderbos houdt lang stand

Na jarenlang getouwtrek presenteerde het kabinet in 2001 de Wet Luchtvaart. Op de valreep van het jaar werd het Bulderbos onteigend. Daarmee was 2001 in veel opzichten het jaar van de waarheid voor de Vliegverkeercampagne van Milieudefensie.

(c) Foto Thomas Schlijper

Honderden Bulderboseigenaren en sympathisanten streden voor hun bos en voor fatsoenlijke milieuregels voor Schiphol.

2001 Was bovendien het jaar waarin werd besloten om de campagne te verbreden: met ingang van 2002 richt Milieudefensie zich niet alleen op verkeer door de lucht, maar ook op verkeer over de grond. Het succes van de Autovrije dag diende als inspiratie: op 22 september deden meer dan veertig gemeenten mee en werd in totaal een paar honderd kilometer straat autovrij gemaakt (foto pagina 11).

Burgerinitiatiefwet Schiphol

In januari presenteerde het kabinet eindelijk de Wet Luchtvaart. Die wet beschrijft de milieunormen die vervuiling, gevaar en lawaai rond Schiphol aan banden moeten leggen. Wat al gevreesd werd, lag eindelijk op tafel: van de door minister Netelenbos beloofde verbeteringen voor mens en milieu rond Schiphol was niets meer terug te vinden. Het kabinet wil de milieuregels fors oprekken om meer groei op de luchthaven mogelijk te maken.

Milieudefensie kondigde acties aan en schreef, samen met andere milieu- en bewonersorganisaties en met medewerking van een aantal advocaten, een eigen Burgerinitiatiefwet Schiphol. In deze initiatiefwet wordt per wetsartikel minutieus beschreven hoe de milieugrenzen er uit zouden zien als alle milieubeloften worden nagekomen. Tijdens een speciale conferentie, die Milieudefensie samen met de gemeente Amsterdam organiseerde, oogstte de kritiek van milieu- en bewonersorganisaties veel bijval.

Bulderbos in ballingschap

Het Bulderbos was in 2001 voortdurend het middelpunt van acties. Op 23 maart trotseerden meer dan honderd actievoerders van Milieudefensie bar winterweer en blokkeerden vijf toegangswegen van het bouwterrein van de vijfde baan. Urenlang wisten de activisten, in leeftijd variërend van 16 tot 72 jaar, vastgeketend aan elkaar de zandauto's tegen te houden (zie foto). In mei poseerden honderden mensen in het bos voor een luchtfoto, die vanuit een hoogwerker werd gemaakt. De deelnemers vormden samen de tekst: Stop Wet Luchtvaart. In september ging Studio Bulderbos van start: de opmaat naar de uitspraak van de Haarlemse rechter in de onteigeningszaak die Schiphol aanspande tegen de Bulderbosbezitters. Bekende en onbekende Nederlanders werden in die periode gastvrij onthaald in de caravans in het bos. Op 25 september moest een bomvol Bulderbos slikken toen de teleurstellende boodschap van de rechter werd doorgebeld: het bos wordt onteigend. Maar de strijdbare Bulderbosbezitters kondigden aan hun bos niet te verlaten voordat er fatsoenlijke milieu-regels voor Schiphol worden vastgesteld. Een maandenlange bezetting volgde. Honderden mensen wisselden elkaar af in twee caravans en later in een 'huis-kamerbus', om op het bos te passen. De gemeente Haarlemmermeer toonde zich een brave buur van Schiphol en dreigde met enorme dwangsommen als het bos niet ontruimd zou worden. Rechtszaken volgden, maar gingen verloren. Toen de

Op 22 september sloten ruim veertig gemeenten in Nederland in het kader van de Europese Autovrije Dag straten of stadscentra af voor autoverkeer. In heel Europa gingen zo'n negenhonderd binnensteden op slot voor auto's. Nederland doet voortaan elk jaar officieel mee aan de dag. Dat is te danken aan de succesvolle Autovrije Zondagen die Milieudefensie en het Landelijk Overleg Autovrije Zondag (LOAZ) de afgelopen drie jaar organiseerden.

Bulderbosbezitters zich zelfs door de vrieskou niet lieten weggagen en gekleed in thermopakken bleven zitten, maakte Schiphol door het plaatsen van hekken de Bulderboswake uiteindelijk onmogelijk. Het bos is begin januari 2002 overgepland naar het kathedraalbos bij Almere, waar het in ballingschap verder groeit.

Senaat kritisch

Het aantal negatieve rapporten over de Wet Luchtvaart bleef zich opstapelen. Toch ging de Tweede Kamer in oktober

na oeverloze nachtelijke debatten in meerderheid akkoord met de hoofdlijnen van de Wet Luchtvaart. De discussie over de belangrijke vraag hoeveel geluidsmeeptunten er moeten komen, schuift het parlement nog voor zich uit. De Eerste Kamer is aanmerkelijk kritischer. Na het horen van Milieudefensie en allerlei andere critici hebben zij de minister bestookt met kritische vragen. In de eerste maanden van 2002 wekt de senaat niet de indruk zonder slag of stoot akkoord te gaan met de nieuwe Schipholwet.

Jaarverslag 2001

KLIMAAT

Red het klimaatverdrag!

Na het mislukken van de Klimaatop in Den Haag (november 2000) en de nieuwe koers van de Verenigde Staten onder Bush, was het in 2001 alle hens aan dek om het klimaatverdrag te redden.

FOTO: MICHEL WIJNBERGH

Het moederbedrijf van Esso, Exxon Mobil, voerde actief campagne om de onderhandelingen over het Klimaatverdrag te frustreren. Daarom voerden milieuorganisaties in zeventien landen actie tegen Esso. Milieudefensie bezette een dag lang een Esso pompstation.

In juni kwamen milieuministers uit de hele wereld in Scheveningen bijeen om de klimaatvergadering van Bonn voor te bereiden. In Bonn moest de mislukte VN-Klimaatop van Den Haag, alsnog tot resultaten komen. Mede namens Friends of the Earth International, het internationale netwerk waarbij Milieudefensie is aangesloten, bood Milieudefensie de voorzitter van de klimaatop, Pronk, een reddingsboei aan. De boodschap: red het Verdrag van Kyoto! Omdat de Verenigde Staten onder Bush steeds meer afstand namen tot het Klimaatverdrag ging er in april al een reddingsboei naar het Amerikaanse consulaat in Amsterdam.

Bonn

Net als bij de vorige klimaatop in Den Haag met een dijk van zandzakken, speelden Friends of the Earth en Milieudefensie ook in Bonn weer een opvallende rol bij de internationale protestacties. Tijdens de topconferentie in juli bouwden duizenden activisten uit de hele wereld een kleurrijke reddingsboot, opgebouwd uit tweeduizend plankjes met boodschappen van demonstranten. Tegelijkertijd praatten de lobbyisten van de milieubeweging in de wandelgangen in op de onderhandelaars. Het verdrag werd uiteindelijk gered, al is het geen sterk verdrag. Ook als voldoende landen het verdrag ratificeren (nodig om het in werking te laten treden), moet er nog heel veel gebeuren. In eigen land werd het klimaatbeleid in 2002 zowel door het RIVM als door de ECN en de Rekenkamer als volstrekt ontoereikend neergesabeld.

JONGEREN MILIEU AKTIEF (JMA)

Wedden dat 't sneller kan...

De overheid blijft vaak hangen in gepraat over klimaatproblemen, vinden de jongeren bij Milieudefensie. Om ze tot actie te prikkelen ging Jongeren Milieu Aktief i.s.m. andere jongerenmilieuorganisaties een weddenschap aan met het kabinet om in een halfjaar acht procent CO₂ te besparen. Het kabinet meent dat je voor een besparing van slechts zes procent al acht jaar nodig hebt.

De weddenschap ('The Bet') begon tijdens de klimaatconferentie in Den Haag eind 2000. Door de verwarming lager te zetten, te fietsen en op school of universiteit energie te besparen, wilden de jongeren hun doel bereiken. In juli maakte scheids-

rechter John Blankenstein bekend, dat de jongeren de weddenschap glansrijk hadden gewonnen. Meer dan vierduizend jongeren realiseerden een besparing van 19 procent! Daarmee is de inzet – huisvesting voor natuur- en milieuorganisaties van en voor jongeren –

Jongeren Milieu Aktief

Jongeren Milieu Aktief (JMA) is een vereniging van en voor jongeren die zich inzetten voor het milieu. JMA wacht niet af tot de overheid maatregelen neemt, maar steekt zelf de handen uit de mouwen. JMA is sinds 1999 aangesloten bij Milieudefensie. De medewerkers werken op het kantoor van Milieudefensie en zijn in dienst van Milieudefensie. JMA heeft een eigen bestuur.

EcoNaction is het netwerk van JMA van milieugroepen met name op middelbare scholen. In 2001 groeide ecoNaction uit tot een netwerk waarin twintig groepen jongeren actief zijn.

SANDRO KORTEKAAS BNO

binnen. Bij verlies zouden ze de ministers een week lang per riksja naar hun afspraken hebben gereden. 'The Bet' werd direct gevolgd door de 'Kettingreactie', een fietstocht met honderd jongeren van Den Haag naar de klimaatconferentie in Bonn.

Vet onbespoten!

In september startte JMA in elf steden een milieuvriendelijke kookcursus voor eerstejaarsstudenten. In november en december gevolgd door een actie om de fast food-ketens aan de EKO-friet te krijgen. Onder het motto 'Vet onbespoten' deed JMA in samenwerking met Milieudefensie zeven studentensteden aan met een frietkraam om gratis EKO-friet uit te delen. 1.600 jongeren tekenden voor biologische friet.

LOKALE AFDELINGEN

'Geen gat in de Grote Markt!'

Met ruim honderd afdelingen in het land is Milieudefensie op lokaal niveau sterk vertegenwoordigd. De afdelingen werken mee aan landelijke campagnes en hebben daarnaast hun eigen activiteiten. Hieronder een selectie uit de vele projecten in 2001.

SANDRO KORTEKAAS BNO

Geen gat in Groningen

Een klinkend succes was er in 2001 voor het comité 'Geen Gat in de Grote Markt', een initiatief van Milieudefensie Groningen. De Groningers stemden in februari in een referendum massaal tegen een ontwikkelingsplan van de Grote Markt (56 procent opkomst, 81 procent tegenstemmers). Omstreden in het plan was vooral de grote parkeergarage onder de markt. Die zou meer auto's naar de binnenstad trekken en mogelijk schade aanrichten aan de fundamenten van omliggende bebouwing. Het succes van de actie was mede te danken aan het opvallende affiche met een scheefgezakte Martinitoren (zie afbeelding).

Steun MTC kalft af

In Nijmegen ging een referendum over het MTC, het omstreden transport- en bedrijventerrein in de Betuwe nét niet door. Milieudefensie Nijmegen verzamelde genoeg handtekeningen voor de aanvraag, maar met een meerderheid van één stem wees de gemeenteraad het referendumverzoek af. Milieudefensie Nijmegen had echter meer pijlen op zijn boog. In nauw overleg met het landelijk bureau en een bewonersgroep uit de Betuwe werd een oude boomgaard aangekocht op het geplande MTC-terrein: de Betuwse Bongerd. In 2001 bleef dat nog geheim, maar wel werden in oktober al de eerste appels geplukt en tot appelsap verwerkt. De steun voor

het MTC brokkelt inmiddels af. Zo liet de nieuwe Nijmeegse gemeenteraad van GroenLinks, PvdA en SP in april 2002 weten geen medewerking meer te verlenen aan de planontwikkeling.

Geen villa's op de hei

Na jarenlang actievoeren hebben de Vrienden van de Vrachelse Hei, verbonden met Milieudefensie Oosterhout (NB), succes geboekt. Gedeputeerde Staten draaiden een besluit uit 1998 terug om pal tegen het beschermde natuurgebied villa's te bouwen. Daarmee volgden GS een uitspraak van de Raad van State in een procedure die was aangespannen samen met de Brabantse Milieufederatie.

Genekt door vitrinekastjes

Tot ergernis van de milieubeweging blinken gemeenten vaak niet uit in het informeren van burgers over plannen en besluiten. De gemeenten Hengelo,

Winterswijk en Enschede hebben hun laksheid echter lelijk moeten bekopen. Milieudefensie Twente won een zaak bij de Raad van State rond een aantal omstreden milieuvergunningen, simpel en alleen omdat de gemeenten hadden verzuimd hun besluiten aan te plakken in de daarvoor bestemde vitrinekastjes bij het stadhuis. Puur een vormfout, maar geen speld tussen te krijgen!

Kippenboeren teruggefloten

Een twintigtal grote Limburgse kippenboeren kreeg na intensief lobbyen toestemming van het ministerie van Landbouw om uit te breiden met in totaal twee miljoen legbatterijkippen. Een zeer forse uitbreiding dus, toch hoefden de bedrijven niet aan de mestwetgeving te voldoen. Een garantie dat de extra mest wordt gedroogd en geëxporteerd, volstond. Belachelijk, vonden Vereniging Milieuoffensief en Milieudefensie. Zij klaagden het besluit aan bij de Raad

van State. Die stelde januari 2002 de milieuorganisaties in het gelijk; voorlopig nog in één zaak, maar naar verwachting zullen ook de andere zaken op dezelfde argumenten worden gewonnen.

Urenco verantwoordelijk gesteld

De uraniumverrijkingsfabrieken van Urenco in Almelo en het vlakbij gelegen Duitse Gronau verlenen hun diensten aan diverse kerncentrales. Het uranium wordt onder meer gewonnen in de Verenigde Staten, ruim de helft daarvan in indianenreservaten. Het Euregionaal Nucleair Overleg, waaraan Milieudefensie Hengelo deelneemt, wil daarom dat Urenco mede de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de vele kankergevallen onder indianen. Op 21 april was dat een belangrijke eis tijdens de herdenking van 15 jaar Tsjernobyl voor de poort van Urenco.

FOTO: MILIEUDEFENSIE AMSTELVEEN

Bomen

Lukraak bomen kappen is een geliefde bezigheid in veel gemeenten. Gelukkig maar dat er Milieudefensiegroepen zijn! Dit jaar wist Milieudefensie Amstelveen samen met bewonersgroepen diverse kapplannen van de gemeente te verijdelen. De jurist van het landelijk bureau gaf daarbij uitgebreid advies.

De organisatie in 2001

Milieudefensie is een actieve milieuorganisatie met ruim honderd lokale afdelingen, met landelijke campagnes en een internationaal netwerk van zusterorganisaties in 79 landen (Friends of the Earth). Milieudefensie werd opgericht in 1971 en is sinds 1972 een onafhankelijke vereniging.

Milieudefensie magazine

Het magazine van Milieudefensie verschijnt tien keer per jaar. In 2001 besteedde het magazine extra aandacht aan (biologische) landbouw en voedsel, en aan globalisering. Ook de milieubeweging kwam uitgebreid aan bod,

onder meer in een artikel van publicist Sander Kooistra die vindt dat de milieubeweging op zoek moet naar vernieuwende visies en aantrekkelijke beelden van de toekomst. Een geheel vernieuwde redactie ging in 2001 nadrukkelijk op zoek naar een meer herkenbare rol in het maatschappelijk debat en maakte een begin met een meer eigentijdse vormgeving. De redactie zoekt bewust naar een balans tussen een journalistiek product en een verenigingsblad.

Service

In 2001 hebben de telefonisten van de Servicelijn 17 duizend telefoontjes afgehandeld tijdens kantooruren; een groei van 55 procent. In november, toen Milieudefensie honderdvijftigduizend gratis biologische proefpakketten verspreidde, liep de teller op tot zeshonderd telefoontjes per dag. Daar komen nog negenduizend schriftelijke verzoe-

ken bij. Ook op de website van Milieudefensie was het druk, met gemiddeld 489 bezoekers per dag. Vooral de pagina's van de voedselcampagne en de reclamedrukwerksticker waren in trek.

Personeelszaken

In 2001 waren er 135 mensen werkzaam bij Milieudefensie, waarvan 98 betaald, 26 vrijwillig, 7 WIW en 4 stagiaires. Het gaat in alle gevallen om parttime functies.

Leden en donateurs

Eind 2001 telde Milieudefensie 63 duizend leden en donateurs; een groei van 43 procent. De aanwas kwam vooral tot stand via de campagnes (m.n. de Voedselcampagne, de Groene Grenscampagne en het Bulderbos) en een nieuw weravingsprogramma dat sinds mei draait.

Samenwerken

Milieudefensie werkt samen met zeer uiteenlopende organisaties. Van grote landelijke (milieu)organisaties tot lokale milieu- en bewonersorganisaties. Ook internationaal werkt Milieudefensie samen met vele honderden organisaties. Met milieuorganisaties vindt regelmatig overleg plaats in het Strategisch Beraad dat is gevestigd bij Stichting Natuur en Milieu.

Milieudefensie heeft zitting in de commissie Ruimtelijke Inrichting en Bereikbaarheid en de commissie Duurzame Ontwikkeling van de Sociaal-Economische Raad (SER).

Accountantsverklaring 2001

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen balans en verkorte staat van baten en lasten van Vereniging Milieudefensie te Amsterdam over 2001 gecontroleerd. Deze balans en verkorte staat van baten en lasten is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2001 van Vereniging Milieudefensie. Bij die jaarrekening hebben wij op 15 april 2002 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. Deze balans en verkorte staat van baten en lasten is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van Vereniging Milieudefensie. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de balans en de verkorte staat van baten en lasten te verstrekken. Wij zijn van oordeel dat deze balans en verkorte staat van baten en lasten op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend. Voor een beter inzicht in de financiële positie en de resultaten van Vereniging Milieudefensie en de reikwijdte van onze controle dient de balans en de verkorte staat van baten en lasten te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij verstrekte accountantsverklaring.

Amsterdam, 15 april 2002

M. Karman

Dubois & Co Registeraccountants

Verkort financieel jaarverslag

Op deze plaats vindt u de belangrijkste financiële gegevens, ontleend aan het Financieel jaarverslag 2001. De integrale tekst van het Financieel jaarverslag kunt u gratis opvragen bij de Servicelijn van Milieudefensie, telefoon 020 6262 620.

Balans per 31 december 2001	31-12-2001	31-12-2000
ACTIVA		
Materiële vaste activa benodigd voor de bedrijfsvoering in het kader van de doelstelling	160.807 56.722	192.194
Beleggingen	12.830	12.993
Voorraden	1.815	3.403
Kortlopende Vorderingen <i>Debiteuren (inclusief Subsidies)</i> <i>Overige vorderingen</i>	335.988 <u>304.206</u> 640.194	558.039 <u>120.771</u> 678.810
Liquide middelen	1.755.628	1.180.096
Totaal activa	2.627.996	2.067.496
PASSIVA		
Vrij besteedbaar Vermogen <i>Algemene reserve</i> <i>Bestemmingsreserves door het bestuur bepaald</i>	-124.742 <u>481.003</u> 356.261	388.604 <u>732.099</u> 1.120.703
Vastgelegd Vermogen <i>Bestemmingsfonds NPL</i> <i>Fonds activa bedrijfsvoering</i> <i>Fonds activa doelstelling</i>	289.890 160.807 <u>56.723</u> 507.420	192.194 <u>192.194</u>
Voorzieningen	214.164	156.683
Kortlopende Schulden <i>Crediteuren</i> <i>Overige kortlopende schulden</i> <i>Belastingen en sociale premies</i>	349.465 1.155.956 <u>44.730</u> 1.550.151	237.403 332.783 <u>27.730</u> 597.916
Totaal passiva	2.627.996	2.067.496

Fondsenwerving

	werkelijk 2001	begroot 2001	werkelijk 2000
Baten uit eigen fondsenwerving			
<i>contributies</i>	621.327	641.192	628.141
<i>donaties, giften en schenkingen</i>	946.961	1.190.710	792.681
<i>nalatenschappen</i>	17.400		70.431
	<u>1.585.688</u>	<u>1.831.902</u>	<u>1.491.253</u>
Kosten eigen leden- en fondsenwerving			
<i>wervingskosten</i>	324.225	691.136	194.777
<i>uitvoeringskosten</i>	71.760	117.509	67.393
	<u>395.985</u>	<u>808.645</u>	<u>262.170</u>
(in % van baten uit eigen fondsenwerving)	(25%)	(44,1%)	(17,6%)
Netto baten is totaal eigen fondsenwerving	1.189.703	1.023.256	1.229.083
Aandeel in acties van derden	2.994.949	907.560	907.560
Beschikbaar uit fondsenwerving	<u>4.184.652</u>	<u>1.930.816</u>	<u>2.136.643</u>
Subsidies overheden en anderen	1.411.996	1.572.182	1.794.810
Resultaat beleggingen	-163		588
Overige baten en lasten	96.007	-208.74	81.181
Totaal beschikbaar voor doelstelling	5.692.492	3.482.124	4.013.222

Uitvoeringskosten eigen organisatie

	werkelijk 2001	begroot 2001	werkelijk 2000
Salariskosten vereniging			
<i>salariskosten</i>	1.987.680	1.669.495	1514.124
<i>sociale - en pensioenlasten</i>	569.592	373.603	325.927
<i>overige personeelskosten</i>	102.265	224.000	178.801
	<u>2.659.537</u>	<u>2.267.098</u>	<u>2.018.852</u>
82,5%			
Huisvestings- en kantoorkosten			
<i>huisvestingskosten</i>	182.331	217.265	167.902
<i>kantoorkosten</i>	216.621	242.310	196.440
	<u>398.952</u>	<u>459.575</u>	<u>364.342</u>
12,4%			
Bestuur- en verenigingskosten			
<i>bestuurskosten</i>	4.150	3.630	2.493
<i>verenigingskosten</i>	162.065	88.443	135.606
	<u>166.215</u>	<u>92.073</u>	<u>138.099</u>
5,2%			
Totaal uitvoeringskosten	3.224.704	2.818.746	2.521.293

De uitvoeringskosten worden verdeeld op basis van het aantal betaalde FTE's voor de diverse doelstellingen. Een FTE is het begrip voor een volledige werkweek van 38 uur.

Doelstelling	A	B	C	D	eigen werving	totaal
salariskosten vereniging	437.795	480.801	1.681.758	0	59.183	2.659.537
huisvestings- en kantoorkosten	65.673	72.124	252.277	0	8.878	398.952
bestuur- en verenigingskosten	27.361	30.049	105.106	0	3.699	166.215
Totaal uitvoeringskosten	530.829	582.974	2.039.141	0	71.760	3.224.704
aantal fte's per doelstelling	0,07	0,07	2,6	0	0,01	4,1

Bestedingen aan doelstellingen

	werkelijk 2000	begroot 2000	werkelijk 1999
Voorlichting en kennisvergaring			
<i>servicelijn en ledenadministratie</i>	230.552	53.183	41.626
<i>maandblad en donateurskrant</i>	168.988	159.255	156.492
<i>uitvoeringskosten</i>	<u>530.829</u>	<u>411.282</u>	<u>402.711</u>
	930.369	623.720	600.829
Achterban ondersteuning			
<i>lokale activiteiten</i>	98.810	95.294	96.749
<i>info verzameling en verstrekking</i>	11.266	13.613	17.803
<i>uitvoeringskosten</i>	<u>582.974</u>	<u>631.610</u>	<u>446.365</u>
	693.050	740.517	560.917
Campagnes en projecten binnenland			
<i>nog te verdelen activiteitengeld</i>		367.562	
<i>campagne actueel</i>	186.406	123.859	312.696
<i>campagne groene grens</i>	318.508	131.483	93.467
<i>campagne voedsel</i>	1.685.228	135.998	81.740
<i>projecten internationaal</i>	145.579	118.089	66.592
<i>overige projecten</i>	143.427	166.776	252.190
<i>uitvoeringskosten</i>	<u>2.039.141</u>	<u>1.658.345</u>	<u>1.559.838</u>
	4.518.289	2.702.112	2.366.523
Projecten buitenland			
<i>diverse projecten</i>			324.214
<i>uitvoeringskosten</i>			44.987
			369.201
Totaal besteed aan doelstelling	6.141.708	4.066.349	3.897.469
Tekort	-449.216	-584.225	115.753
Totaal	5.692.492	3.482.124	4.013.222

Resultaatbestemming

	werkelijk 2000	begroot 2000	werkelijk 1999
Mutatie algemene reserve	-513.346	-308.571	48.327
Bestemmingsfonds NPL	289.890		
Fonds activa bedrijfsvoering	-31.387		-31.079
Fonds activa doelstelling	56.723		
Bestemmingsreserves bestuur	-251.096	-275.654	98.505
Totaal	-449.216	-584.225	115.753

Gemiddeld aantal personeelsleden

ook deze aantallen zijn in FTE

	werkelijk 2001	begroot 2001	werkelijk 2000
betaald	62,4	54,3	57,4
overig	8,0	5,8	11,3
bezoldiging directie	55.750		54.066

De bestuurders waren, zowel in 2001 als in 2000, onbezoldigd actief.

Er zijn, zowel in 2001 als in 2000, geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan bestuurders en directie.

De kosten voor de bezoldiging van de directie liggen rond het niveau van 2000. Dit is tegen de verwachting, aangezien het loongebouw in 2001 gedifferentieerd is. Echter in het jaar 2000 is tijdelijk een derde persoon aan de directie toegevoegd, waardoor de kosten in dat jaar hoog lagen.

Postcodeloterij

De activiteiten van Milieudéfensie worden mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij. Over het jaar 2001 ontving Milieudéfensie een bijdrage van 1.361.341 euro van de Postcode Loterij. Van de netto-opbrengst van de Postcode Loterij gaat zestig procent naar goede doelen op het gebied van natuur en milieu, mensenrechten en ontwikkelingssamenwerking. In 2001 keerde de loterij in totaal 176 miljoen euro uit.

Bestuursverslag

Nieuw Algemeen Beleidsplan

Tot in september is er hard gewerkt aan het opstellen van een nieuw Algemeen Beleidsplan (ABP). Door onder meer het plotselinge aftreden van voorzitter Bas Vos en de overvolle agenda van de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 24 november is het stuk uiteindelijk niet door de vergadering besproken. Dit staat nu geagendeerd voor 25 mei 2002. Het ABP schetst op hoofdlijnen de ambities van Milieudefensie voor de komende jaren en geeft aan hoe de vereniging zich maatschappelijk wil positioneren; als democratische organisatie die samen met veel mensen wezenlijke invloed uitoefent op het maatschappelijk debat over duurzaamheids- en leefbaarheidsissues. Het stuk kwam tot stand in een proces waaraan leden, bureau en bestuur deelnamen. Een schrijfgroep met daarin medewerkers, bestuursleden en gewone leden stelde de concepten op en verwerkte de reacties. Er werden drie regionale bijeenkomsten gehouden waar in totaal circa honderd leden hun reactie gaven op een concept en op de daarin beschreven dilemma's.

Tijdens de ALV van juni werd er in groepen over de toenmalige versie gesproken en 's middags werden de meningen van aanwezigen over de belangrijkste keuzevraagstukken gepeild. De uitkomst van deze peiling was richtinggevend voor het opstellen van de eindversie. Hierop zijn nog enkele amendementen ingediend die op 25 mei behandeld zullen worden.

In het nieuwe ABP wordt een zestal thema's benoemd waarop Milieudefensie de komende jaren continu actief zal zijn. Daarbij zal sterk gestuurd moeten worden op het stellen van prioriteiten zodat middelen daar ingezet worden waar de grootste kansen op succes (voor zowel het milieu als de organisatie) liggen. Vooruitlopend op besluitvorming over de rest van het ABP keurde de ALV van 16 juni de keuze voor deze nieuwe thematische aanpak goed, evenals de concreet door het bestuur voorgestelde thema's voor de komende jaren. Daarop heeft het bestuur een omvorming van het landelijk bureau in gang gezet waarbij per thema een campagne team in het leven is geroepen.

Invoering van het nieuwe loongebouw

Op 1 januari 2001 werd een nieuw loongebouw ingevoerd bij Milieudefensie. Tot dat moment kenden alle bureau-medewerkers hetzelfde uurloon. Met name vanwege de ontwikkeling van de arbeidsmarkt kwamen bestuur en bureau tot de conclusie dat dit stelsel niet langer houdbaar was. Er werd besloten tot een bescheiden mate van differentiatie (hoogste loon minder dan 2x laagste loon). Na felle discussies binnen het bureau stemde de Ondernemingsraad eind december 2000 in met het directievoorstel, waarna het bestuur in een extra vergadering groen licht gaf voor de feitelijke invoering. Deze verliep vervolgens voorspoedig en de eerste tekenen over het effect op de wervingskracht van Milieudefensie zijn positief.

Onder de leden was er een groep die ernstig bezwaar maakte tegen de gang van zaken, zowel procedureel als inhoudelijk. Men vond dat niet het bestuur maar de ALV over zo'n ingrijpende maatregel hoort te beslissen. Deze critici slaagden erin de statutair benodigde 250 handtekeningen te verzamelen om tot een extra ALV te komen. Deze vond plaats op 12 mei. Na een pittig debat werden hier twee moties in stemming gebracht. De eerste keurde de handelwijze van het bestuur goed. Deze motie werd afgewezen. De tweede keurde het loongebouw inhoudelijk goed en werd aangenomen. Bij monde van de voorzitter zegde het bestuur toe zich beide uitslagen ter harte te nemen.

Verenigingsdemocratie

Wat de gang van zaken binnen de vereniging betreft was 2001 zonder meer een roerig jaar. In totaal drie ALV's en twee voortijdig vertrekkende voorzitters, alsmede het bestaan van een 'oppositiepartij' genaamd koersgroep zijn hiervan de tekenen. Nadat de koersgroep 250 handtekeningen had verzameld voor een extra ALV, werd in overleg besloten te komen tot een trits van drie ALV's (mei, juni en november) en daarin onder meer het loongebouw, statutenwijzigingen en het Algemeen Beleids Plan te behandelen.

Wat betreft de statutenwijziging besloot de ALV van mei spontaan om daartoe een werkgroep in het leven te roepen

met zowel vertegenwoordigers van de koersgroep als andere leden. Deze heeft in juni kort verslag uitgebracht aan de ALV, waarna in november een samenhangend pakket wijzigingsvoorstellen alsmede een groot aantal amendementen ter besluitvorming voor lagen. Het bestuur is van mening dat de uiteindelijk vastgestelde statutenwijziging in hoge mate tegemoet komt aan de intenties van de oorspronkelijke initiatiefnemers. Enkele kernpunten zijn: van een naar twee ALV's per jaar, een betere verantwoording van het bestuur naar de ledenvergadering, leiding van ALV's in handen van een onafhankelijk presidium, instellen van een verenigingsbulletin met verkozen redactie.

Tijdens de ALV's van juni en november werden moties aangenomen met betrekking tot de visievorming. Deze moties behelsen het instellen van een algemene visiegroep die op basis van het concept ABP de visie van Milieudefensie opnieuw gaat formuleren en uitwerken en het instellen van visiewerkgroepen per nieuw benoemd campagne-thema om voor die thema's specifieke visies en strategieën te formuleren. De werkgroepen zijn inmiddels van start gegaan en zullen rapporteren aan het bestuur en de ALV.

Gedurende het jaar 2001 waren er perioden waarin de omgang met ontevreden leden dermate veel aandacht van het bestuur opeiste, dat het reguliere bestuurswerk in de knel kwam. Het streven van het bestuur is steeds geweest om met alle leden die dat wensen in gesprek te zijn, met inachtneming van de gebruikelijke omgangsvormen. Na de ALV van 24 november heeft het bestuur de intentie uitgesproken tot een 'normalisering' van de communicatie en niet meer voortdurend te reageren op correspondentie en andere acties van een klein aantal blijvend ontevreden leden.

Naar 100.000 leden en donateurs

Milieudefensie is niet toevallig een vereniging. De keus voor een open en democratische organisatie, die legitimiteit ontleent aan het werken met en voor mensen, is een heel bewuste. De laatste jaren groeide het besef, dat voor een versterking van legitimiteit, maat-

Doelstelling Vereniging Milieudefensie

De vereniging stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het oplossen van milieuproblemen en het behoud van cultureel erfgoed alsmede te streven naar een duurzame samenleving op mondiaal, landelijk, regionaal en lokaal niveau, in de meest ruime zin.

De vereniging tracht haar doel te bereiken door: het kritisch volgen van ontwikkelingen in de samenleving op het gebied van milieu, natuur, landschap en duurzaamheid, het beïnvloeden van de besluitvorming daarover door middel van het gebruikmaken van alle daartoe geëigende en geoorloofde middelen, het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek, het verspreiden en verstrekken van informatie in de meest ruime zin, het verkrijgen van gerechtelijke uitspraken en het uitvoeren van alle handelingen en acties die de vereniging nodig acht om haar doel te bereiken, een en ander in het belang van de leden van de vereniging en in het belang van de kwaliteit van het milieu, de natuur en het landschap in de meest ruime zin. De vereniging is gevestigd te Amsterdam.

schappelijk draagvlak en financiële onafhankelijkheid, een vergroting van het aantal leden en donateurs gewenst is. Onderzoek door bureau Delphi leidde tot de conclusie dat Milieudefensie zonder verandering van identiteit of boodschap goed in staat zou zijn om een groei naar honderdduizend leden/donateurs te realiseren. Daarbij kwam de constatering dat voor velen de stap ineens naar een lidmaatschap een te grote is; meer mensen zijn bereid het vrijblijvender donateurschap te overwegen. De wervingsmethode die Delphi ons aan de hand deed, was het benaderen van grote groepen mensen met in principe een positieve houding ten opzichte van Milieudefensie, met een verzoek om steun voor onze campagnes. In tweede instantie kan dan gevraagd worden om een vastere verbintenis aan te gaan. Het wervingsprogramma houdt een investering in van netto maximaal 227 duizend euro om in vijf jaar tijd een groei naar honderdduizend leden te realiseren. Deze investering wordt gedurende de looptijd van het programma reeds terugverdiend. In januari stemde het bestuur in met uitvoering van dit programma, in november keurde de ALV het voornemen goed dit programma te komende jaren voort te zetten.

De eerste resultaten zijn boven verwachting goed. Reeds in het eerste jaar groeide het aantal donateurs met 14 duizend. Eind 2001 kan Milieudefensie dan ook bogen op in totaal 63 duizend leden en donateurs. Daarmee zijn we

een van de snelst groeiende natuur- en milieurorganisaties van Nederland.

Functioneren van het bestuur

Het bestuur heeft een moeilijk jaar achter de rug. Binnen een jaar zijn er twee voorzitters voortijdig opgestapt. Dit gebeurde weliswaar om zeer verschillende redenen (Chris Zydeveld vanwege persoonlijke omstandigheden, Bas Vos uit ongenoegen over de gang van zaken binnen de vereniging), maar legde beide keren een flinke druk op de overblijvende bestuursleden. Na het vertrek van Bas Vos heeft Chris Smitskamp (secretaris binnen het DB) de taak van waarnemend voorzitter op zich genomen en is het zoeken naar een nieuwe kandidaat-voorzitter gestart. Tijdens de ALV in juni 2001 kende het bestuur maar liefst zes vacatures. Naast het vertrek van Chris Zydeveld ging het merendeels om vacatures wegens statutair aftreden. Voor het eerst in de geschiedenis van de vereniging was er nu een echte verkiezing; voor elke bestuursvoordracht was er een tegenkandidaat. In totaal werden drie tegenkandidaten verkozen (Pieter de Krom, Barry Vroomen en Patrick Hoetink) en drie voorgedragen kandidaten (Willemien Troelstra, Pieter Jansen en Jacqueline Kuhn). Met deze uitslag is de stem van kritische leden nu ook volop in het bestuur hoorbaar. Het bestuur als geheel is van mening dat felle discussies en meningsverschillen de kwaliteit van besturen kunnen verhogen, maar dat een verdeling in fracties of bloedgroe-

pen dat niet doet. Er is dan ook door allen veel energie in gestoken om als collegiaal bestuur te kunnen functioneren.

Het bestuur vergaderde in 2001 twaalf keer. Belangrijkste onderwerpen op de agenda waren: voorbereiding van ALV's, statutenwijziging, nieuw Algemeen Beleids Plan, financiële aangelegenheden. In de toekomst wil het bestuur meer aandacht aan inhoudelijke en milieustrategische zaken besteden en minder aan intern procedurele.

Financieel beleid

Over 2001 is er een tekort van 449.216 euro; een dergelijk tekort was al voorzien bij de begroting. De algemene reserve wordt daardoor negatief. Het totale vrij besteedbare vermogen bedraagt 356.261 euro (2000: 1.120.703 euro). De primaire functie van het eigen vermogen is het opvangen van onvoorziene financiële tegenvallers, waardoor de continuïteit van de organisatie gewaarborgd wordt. Milieudefensie heeft enkele beleggingen in haar bezit. Geen van deze beleggingen zijn aangekocht om daar financieel rendement mee te behalen. Milieudefensie betreft haar energie niet 'groen'. De aandelen in het Triodos Groenfonds kwamen bij aanschaf overeen met de benodigde investering in windenergie voor dit energiegebruik. Daarnaast zijn er enkele aandelen in grote bedrijven in ons bezit om op aandeelhoudersvergaderingen onze stem te kunnen laten horen.

Activiteiten

Gedurende het jaar 2001 is een groot aantal activiteiten uitgevoerd. Bestuur en directie streven er steeds meer naar om een heldere prioritering aan te brengen in de veelheid van activiteiten. De campagne teams waren in 2001: Voedsel, Trek de Groene Grens en het Actuele Campagne Team (ACT). Daarnaast waren er projectteams rond vliegverkeer, internationale zaken en de autovrije dag. De grootste activiteiten waren de Groene Grens Actie (honderdduizend handtekeningen voor bescherming van de open groene ruimte), BIOlogisch (honderdduizend proefpakketten biologische voedingsmiddelen verspreid) en de Bulderboswake.

Vooruitblik 2002

Prioriteiten voor het bestuur in 2002 zijn de volgende punten. Start en vervolmaking van de nieuwe werkwijze met vijf en later zes 'staande' campagne teams. Voortzetting van het wervingsprogramma naar honderdduizend leden en donateurs. Implementatie van de nieuwe structuren en werkwijzen voortvloeiend uit statutenwijziging, Het telkens beter betrekken van leden bij beleid, visievorming en activiteiten. De meest in het oog springende campagnes zullen zich afspelen rond de verkiezingen en rond de mondiale duurzaamheidsconferentie in Johannesburg.

Bestuursleden

Chris Smitskamp (interim voorzitter)

Ada Keur

Wouter Weijand (penningmeester)

Patrick Hoetink

Willemien Troelstra

(lid Dagelijks Bestuur)

Pieter Jansen

Frans Dotinga

Barry Vroomen

Pieter de Krom

Jacqueline Kühn

Algemeen Directeur

Teo Wams

Colofon

Teksten m.m.v.:

Wendela de Vries, Aart van den Hoek,
Joris Wijnhoven, Marlys Stratmeijer,
Mieke van Tankeren, Cerian van Gestel,
Erik Lever

Eindredactie en productie:

Jim Klingers en Victor van den Belt

Vormgeving:

Mels Grafische vormgeving, Hoorn

Drukwerk: Uitkijkpost, Heiloo

© mei 2002, Milieudefensie, Amsterdam

Gedrukt op 100% gerecycled papier